

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра публічного управління та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан економічного факультету

 Вікторія КРИКУНОВА

«26» серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 11 ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень	<u>початковий рівень (короткий цикл)</u> (початковий рівень (короткий цикл), бакалавр, магістр)
спеціальність	<u>081 «Право»</u> (шифр і назва спеціальності)
освітня програма	<u>«Право»</u> (назва освітньо-професійної програми)
факультет	<u>економічний</u> (назва факультету)

Робоча програма дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» для здобувачів вищої освіти початкового рівня (короткого циклу), які навчаються за освітньо-професійною програмою «Право», спеціальності 081 Право

Розробники:

*Дар`я САЧКО - старший викладач кафедри публічного управління та права,
к.і.н.*

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного управління та права

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 року

Схвалено методичною комісією економічного факультету

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 року

Затверджено на вченій раді економічного факультету

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 року

В.о. завідувача кафедри

Людмила СІМОНЦЕВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>08 Право</u>	Обов'язковий компонент освітньої програми	
Змістових частин – 1	Спеціальність <u>081 Право</u>	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120		1-й	-
		Семестр	
		1-й	-
		Лекції	
		30 год.	-
		Практичні, семінарські	
		30 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	-
		Вид контролю:	
		Залік (I семестр)	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи здобувача – 4 год.	рівень вищої освіти: <u>початковий рівень</u> <u>(короткий цикл)</u>		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» розроблена для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право, рівня молодший бакалавр.

Мета викладання дисципліни – ознайомлення студентів з вченням про державу і право в цілому, з виникненням, розвитком і сутністю держави і права країн Європи, Сходу та Америки від початку формування капіталістичного суспільства до розвитку державно-правових інститутів новітнього часу.

Завданням вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка фахівців з таких питань:

- виробити вміння аналізувати, порівнювати та об'єктивно оцінювати особливості розвитку державних та правових інституцій країн Європи, Сходу та Америки;
- вивчити історію розвитку форм державного устрою та правових систем країн Європи, Азії, Америки, виявити специфіку розвитку кожної окремої держави, взаємозв'язок та взаємозалежність історичної еволюції державних і правових систем, їх місце в загальноісторичному процесі;
- формувати історичну свідомість і правову культуру студентів, повагу до людини та її невід'ємних прав, дати розуміння сучасних суспільно-політичних і державно-правових явищ та інститутів, допомогти знаходити в минулому історичні корені сучасності;
- формування навичок встановлення причинно-наслідкових зав'язків історичного розвитку українського суспільства;
- виховання гуманізму, демократичних цінностей, терпимості до інакомислення, здатності до діалогу, толерантного й неупередженого ставлення до представників інших народів;
- формування навичок критично аналізувати суспільно й особистісно значущі світоглядні проблеми суспільно-політичного та економічного розвитку України;
- опанування навичок роботи з інформаційними матеріалами, підбором джерел та літератури.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ:

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналітичної діяльності.

ЗК 2. Здатність до комунікації в усній та письмових формах для вирішення завдань між особистісною взаємодією.

ЗК 6. Розуміння сутності предметної області та меж професійної діяльності.

ЗК 8. Здатність зберігати культурні, наукові, правові цінності та досягнення суспільства.

Фахові компетентності

СК 1. Здатність застосовувати основи філософських, історичних знань для формування світогляду у професійній діяльності.

СК 2. Здатність застосовувати всебічні правові знання у сфері навчання та/або професійної діяльності.

СК 4. Здатність до пошуку, аналізу та застосування джерел права у професійній діяльності.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

ПРН 3. Демонструвати знання алгоритму комплексного аналізу та вирішення конкретної правової ситуації.

ПРН 4. Володіння навичками пошуку та аналізу правової інформації, джерел права.

ПРН 14. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна має взаємозв'язок з такими дисциплінами як: «Філософія», «Історія суспільства, державності та господарства України».

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до історії держави і права зарубіжних країн. Держава і право Стародавнього Сходу

Вступ до історії держави і права зарубіжних країн «Історія держави і права зарубіжних країн» як наука та її місце в системі юридичних наук. Методологія історії держави і права. Основні теоретичні напрями історико-правової науки. Періодизація курсу історії держави і права зарубіжних країн. Сутність та походження держави.

Становлення суспільства. Неолітична революція та родовий лад. Основні чинники державоутворюючого процесу. Сутність і походження права. Первісне право.

Виникнення держави в країнах Стародавнього Сходу. Стародавній Єгипет. Створення держави. Право Стародавнього Єгипту. Специфічні риси політичної організації. Державний лад. Формування поняття «східна деспотія». Апарат управління державою. Основні риси суспільно-економічного розвитку. Община в країнах Стародавнього Сходу. Соціальна структура. Правове становище рабів. Основні закономірності виникнення та розвитку права країн Стародавнього Сходу. Зв'язок релігії з правом в країнах Стародавнього Сходу. Поняття східної теократії, її основні елементи. Характеристика правової системи. Джерела – пам'ятки права Стародавнього Єгипту. Характерні риси права. Злочини і покарання. Судовий процес.

Стародавній Вавилон. Утворення держави. Міста-держави Месопотамії. Періодизація розвитку держави і права Месопотамії. Державний устрій. Характеристика органів державної влади. Суспільний устрій. Правовий статус авілумів, мушкенумів, воїнів, селян та рабів. Право Стародавнього Вавилону. Характерні риси права: цивільне, сімейне та карне право. Особливості договору позики у Вавилоні. Судовий процес. Джерела – пам'ятки права Межір'іччя. Характеристика Законника царя Хаммурапі.

Хетська держава. Виникнення Хетської держави. Державний устрій стародавніх хетів. Суспільний устрій у Хетській державі. Право Хетської держави.

Давня Індія. Виникнення держави в Індії. Державний устрій Давньої Індії. Центральне і місцеве управління. Суспільний устрій Давньої Індії. Правове закріплення станово-кастового поділу суспільства. Варново-кастова система. Джерела і характерні риси права Давньої Індії. Закони Ману. Право власності. Правове регулювання договірних відносин. Шлюбно-сімейне право. Злочини і покарання. Суд і судочинство.

Стародавній Китай. Виникнення держави. Династична історія Китаю. Державний лад Стародавнього Китаю. Армія. Конфуціанство і легізм Стародавнього Китаю. Суспільний лад. Джерела і характерні риси права Стародавнього Китаю. Цивільне право. Шлюбно-сімейне право. Злочини і покарання. Судовий процес.

Тема 2. Держава і право Античного світу

Держава і право Античного світу. Виникнення держави в країнах античного світу. Виникнення держави у Спарті. Особливості державного ладу Спарті. Військово-аристократичний характер політичної організації Спарті. Органи влади і управління. Герусія. Пережитки родового устрою в державному механізмі Спарті.

Утворення Афінівської держави. Державний лад Афін. Реформи Тезея в Афінах. Реформи Солона, Клісфена, Ефіяльта, Перикла. Демократизація державного ладу Афін у V ст. до н. е. Центральні органи Афінівської держави. Державні посади і порядки їх заміщення. Занепад афінівської демократії. Суспільний лад в античних державах. Правове становище різних груп населення в Спарті, Афінах. Античне рабство.

Джерела і характерні риси античного права. Джерела і характерні риси права Спарті. Закони Лікурга. Шлюб і сім'я. Пережитки матриархату. Джерела і характерні риси афінівського права. Закони Драконта і Солона. Звичаєве право і закон. Право власності. Право зобов'язань. Шлюбно-сімейне право. Злочини і покарання. Судовий устрій.

Стародавній Рим. Державний лад Риму в період Республіки. Види народних зборів, сенат, магістратура. Передумови переходу від республіки до імперії. Диктатура Сулли. Перший і другий триумвірати. Державний лад Риму в періоди принципату і доміанату. Роль армії та чиновництва у політичній системі Стародавнього Риму. Поділ імперії на Західну і Східну. Падіння Західної Римської імперії (476 р.).

Головні етапи в розвитку римського права: найдавніший, класичний і посткласичний періоди. Джерела римського права. Квіритське (цивільне) право. Закони XII таблиць – найдавніша пам'ятка римського права. Едікти магістратів. Преторське право. Імператорські конституції. Римське право найдавнішого періоду. Право власності. Шлюб і сім'я. Римське право класичного та посткласичного періодів. Публічне і приватне право. Розвиток права власності. Поняття і види зобов'язань. Шлюбно-сімейне право. Злочини і покарання згідно з римським правом. Судова система. Рецепція римського права.

Східна Римська імперія (Візантія) – правонаступниця Римської імперії. Особливості розвитку держави і права.

Тема 3. Розвиток держави і права Західної Європи в період Середньовіччя

Загальна характеристика європейської феодальної держави і права. Партикуляризм. Ранньофеодальна монархія. Основні етапи становлення і розвитку франкської держави і права. Особливості виникнення держави у франків. Утворення Франкської імперії. Державний лад. Формування державного апарату. Влада франкських королів. Держава франків при Меровінгах і Каролінгах. Основні положення реформи Карла Мартелла (715-741 рр.). Суспільний лад франкської держави. Формування феодальних відносин. Становище селянства, форми селянської залежності. Феодальна ієрархія. Сутність

сюзеренітету-васалітету. Джерела і характерні риси права. Варварські правди. Салічна правда. Цивільне право. Злочини і покарання. Судовий процес.

Ранньофеодальна монархія в Франції у IX – XIII ст. Політичне об'єднання Франції. Державний лад. Характеристика сеньйоріальної монархії (IX–XIII ст.). Організація фінансової системи. Генеральні штати, їх структура, компетенція. Центральне і місцеве управління. Судова система Франції у IX – XIII ст. Суспільний лад. Теорія трьох станів: «ті, що моляться» – священики та ченці; «ті, що воюють» – рицарі; «ті, що працюють» – селяни.

Характеристика правової системи. Джерела права феодальної Франції. Французькі збірники кутюмів (кутюми Бовезі), королівські ордонанси. Право феодальної земельної власності: алод, фео́д і бенефіцій. Його основні принципи: ієрархічна структура, становий характер, обмеження в розпорядженні, особливий порядок спадкування.

Станово-представницька монархія у Франції (XIV – XV ст.). Зміни у державному ладі (XIV – XV ст.). Зміни у суспільному ладі (XIV – XV ст.). Формування трьох основних станів: духовенства, дворянства і міщан. Формування правових засад станового ладу. Посилення королівської влади (XVI–XVII ст.). Абсолютна монархія у Франції. Реформи Рішельє. Створення бюрократичного апарату. Місцеве управління.

Становлення держави і права в Англії. Періодизація розвитку держави і права в Англії. Вплив норманського завоювання 1066 р. на подальший суспільно-політичний розкиток країни. Ранньофеодальна монархія в Англії. Державний лад. Органи державного управління. Взаємовідносини королівської влади з англійською церквою. Прийняття «Великої Хартії Вольностей» 1215 р., її зміст. Виникнення парламенту, його функції. Посилення королівської влади в Англії. Особливості англійського абсолютизму. Взаємовідносини короля і парламенту. Таємна рада та Зоряна палата. Місцеве самоврядування. Судова система. Суспільний лад Англії. Зміни у суспільному ладі у період станово-представницької монархії.

Джерела та характерні риси права. Англосаксонські «правди». Розвиток королівського законодавства. Королівські асизи. Особливості феодального права Англії. «Загальне право» і «право справедливості». Статутне право. Характеристика зобов'язального та карного права. Феодальна земельна власність. Класифікація злочинів згідно з англійським правом. «Криваве законодавство» періоду абсолютизму. Система правосуддя. Англосаксонська система права.

Становлення і розвиток ранньофеодальної держави в Німеччині. Державний лад. Ранньофеодальна монархія в Німеччині у IX – XIII ст. Політична роздробленість феодальної Німеччини. Станово-представницька монархія у Німеччині. Утворення «Священної Римської імперії» в Німеччині. «Золота булла» 1356 р. та її роль. Рейхстаг: поняття та структура. Князівський абсолютизм. Суспільний лад. Джерела та характерні риси права. Саксонське і Швабське зеркала в Німеччині. «Кароліна» 1532 р.

Канонічне і міське право у країнах Західної Європи в епоху Середньовіччя. Римсько-католицька церква в країнах Західної Європи. Інквізиція. Інститут

спадкоємності. Шлюбні відносини. Система покарань. Санкції проти духовних осіб.

Поняття та предмет, розвиток середньовічного міського права. Міське виборче право. Виникнення і розвиток міст. Статути вільних міст, цехів і купецьких гільдій. Боротьба за міське самоврядування. Міські республіки: Генуя, Флоренція. Ганзейський союз. Цехи і гільдії. Братства. Суд в епоху Середньовіччя. Магдебурзьке право. Організація управління в європейських містах за магдебурзьким правом. Суд і судочинство за магдебурзьким правом.

Тема 4. Держава і право Московії в епоху Середньовіччя

Передумови політичної роздробленості. Княжі міжусобиці. Розпад державного єдності Русі. Татаро-монгольська навала.

Суспільно-політичний лад Галицько-Волинського і Володимиро-Суздальського князівств (порівняльна характеристика). Своєрідність новгородського і псковського республіканського управління.

Правовий розвиток удільної Русі. Джерела права. Княжі грамоти, їх співвідношення із Руською Правдою. Світське і церковне право. Новгородська і Псковська судні грамоти.

Подолання політичної роз'єднаності російських земель. Підвищення Москви. Розширення кордонів Московського князівства при Івані Калиті, Івана III, Василі III.

Особливості утворення Російської централізованого багатонаціональної держави: внутрішні і його зовнішні фактори. Суспільний лад Московської держави. Феодали. Селяни і їх покріпачення. Холопи і кабальні люди. Міське населення.

Державний лад. Юридична природа відносин між князями: імунітетні грамоти й договори. Принцип безумовного підпорядкування великокнязівській владі. Боярська дума. Перехід від двірцево-вотчинної до наказовій системи управління. Адміністративно-територіальний устрій і місцевих органів. Військова організація. Держава і церква.

Розвиток права. Великокнязівське законодавство. Судебник 1497 р.: право власності на землю, зобов'язальне право, злочини і покарання, розшуковий процес.

Держава право Московії у період станово-представницької монархії. Зміни у громадському ладі. Боярско-князівська аристократія і політична позиція. Служилий стан - дворяни. Залежне населення. Остаточне закріпачення селян: законодавче скасування Юр'єва дня. Обмеження інституту холопства. Посадські люди.

Перехід до станово-представницької монархії, державний лад. Зміцнення царської влади. Реформи Івана Грозного. Опричнина як форма державного терору. Зниження ролі Боярської думи. Земські собори. Фінансовий устрій. Міське управління й його реорганізація. Запровадження губного і земського самоврядування. Воєводи, їх функції. Держава й церква. Заснування патріархії.

Тема 5. Держава і право середньовічного Сходу та Африки

Основні закономірності виникнення і розвитку феодальної держави і права Азії та Африки. Традиційний характер суспільно-політичного життя і форм держави. Вплив релігії на соціальну і політичну структуру.

Держава і право Східної Римської імперії (Візантії). Періодизація виникнення та розвитку держави. Державний устрій. Реформи Константина Великого та Юстиніана. Розвиток феодальних відносин у Візантії. Боротьба із зовнішніми ворогами. Боротьба з хрестоносцями. Латинська імперія. Джерела права. Кодифікація Юстиніана у Візантії. Розвиток візантійського права в VIII – XIV ст. Еклога. Прохірон. Базиліки. Занепад імперії. Завоювання Константинополя турками-сельджуками.

Держава і право Арабського Халіфату. Виникнення держави. Громадський устрій. Державний устрій Арабського халіфату. Мусульманське право. Коран. Сунна. Іджма.

Держава і право середньовічного Китаю. Династії середньовічного Китаю. Суспільний устрій середньовічного Китаю. Державний устрій.

Держава і право середньовічної Індії. Делійський султанат та Імперія Великих Моголів. Суспільний устрій. Державний устрій і право.

Держава і право середньовічної Японії. Виникнення держави. Династична історія Японії. Феодальне суспільство Японії. Палац. Духовний світ японського суспільства.

Тема 6. Держава і право Європи та Америки Нового часу

Причини і передумови революцій XVII – XVIII ст. Політичні і правові програми ідеологів: ідея конституціоналізму і народного суверенітету, концепція природних прав людини і т.п. Основні завдання і рушійні сили революції.

Революція XVII ст. в Англії. Довгий парламент. Політичні течії в революції: пресвітеріани, індепенденти і левеллери. Конституційна монархія (1640-1649 рр.) Індепендентська республіка (1649-1653 рр.), Протекторат Кромвеля (1653-1658 рр.). «Знаряддя управління» (1653 р.). Система органів влади й управління протекторату. Військова диктатура Кромвеля. Реставрація Стюартів.

Формування конституційної монархії в Англії. «Славна революція» 1688 р. Білль про права 1689 р. та Акт про упорядкування 1701 р. Основні принципи британського парламентаризму. Оформлення державного апарату конституційної монархії. Виборчі реформи 1832 та 1867 рр. Еволюція форми правління. «Відповідальний уряд». Двопартійна система. Консерватори (торі) та ліберали (вігі). Місцеве управління. Судова система. Поліція. Створення міністерства внутрішніх справ. Основні зміни в політичній системі Англії в останній чверті XIX ст. Занепад парламентаризму. Виборча реформа 1884-1885 рр. Виникнення Британської колоніальної імперії. Умови надання колоніям статусу домініону.

Революція 1775-1787 рр. у Північній Америці. Початок війни англійських колоній за незалежність та її сутність. Т.Пейн про народний суверенітет. Лойялісти. Декларація незалежності (1776-1783 рр.). Статті Конфедерації і вічного союзу 1781 р. Завершальний етап революції (1783-1787 рр.). Розробка і прийняття Конституції США 1787 р. Білль про права.

Суспільно-політична рівновага в США наприкінці XVIII в першій половині XIX ст. Державний лад. Оформлення двопартійної політичної системи. Громадська війна 1861-1864 рр. Найважливіші законодавчі акти уряду А.Лінкольна Судова організація. Поліція.

Революція 1789-1794 рр. у Франції. Політичні партії в революції. Конституціоналісти, жирондисти, якобінці. Установчі збори. Період керівництва конституціоналістів (1789-1792рр.). Декларація прав людини і громадянина 1789 р. і Конституція 1791 р. Жирондистська республіка (1792-1793 рр.). Період якобінського правління (1793-1794 рр.) – якобінська Декларація прав і громадянина та Конституція 1793 р. Встановлення якобінської диктатури.

Переворот 9 термідора. «Змова рівних» Г.Бабефа. Конституція 1795 р. Уряд директорії.

Розвиток держави у Франції в 1799-1870 рр. Державний переворот 18 брюмера (9 листопада 1799 р.) Наполеона Бонапарта. Конституція VIII року республіки. Консулат. Імперія Наполеона I. Створення державного бюрократичного механізму. Роль армії. Створення міністерства поліції. Бонапартизм. Реставрація Бурбонів. Хартія 1814 року. Революція 1830 р. Хартія 1830 р. Організація каральних органів. революція 1848 р. Друга республіка. Державний переворот 2 грудня 1851 р. Луї Бонапарта. Конституція 1852 р. Друга імперія у Франції.

Виникнення Третьої республіки у Франції. Конституційні закони 1875 р. Особливості французького парламентаризму. Французька колоніальна імперія.

Революція 1848-1849 рр. у Німеччині. Причини і передумови революції. Природно-правова доктрина І.Фіхте. І. Гегель про державу і право. Революційні виступи в окремих німецьких державах. причини поразки революції. Франкфуртська конституція 1849 р.

Об'єднання Німеччини через Пруську монархію. Створення германської імперії. Імперська конституція 1871 р. Конституційне закріплення панування Пруссії в Германській імперії. Зміни в політичному режимі Германської імперії наприкінці XIX ст. «Виняткові» закони проти соціалістів 1878 р.

Англосаксонська система права. Процес формування права в Англії. Розповсюдження англосаксонської системи права в країнах Британської колоніальної імперії. Виникнення і розвиток права в США. Вплив англосаксонської системи права. Створення основних інститутів права в Англії. Джерела права: загальне право, право справедливості, статутне право. Судовий прецедент. Збереження в цивільному праві Англії феодальної форми та архаїчних правових інститутів. Розподіл власності на реальну і особисту. Впровадження буржуазних принципів у традиційну англійську доктрину договору. Деліктне право і його особливості. Сімейне право. Правовий статус торговельних товариств. Виникнення і розвиток кримінального права в Англії. Збереження феодальних кримінально-правових норм. Тричленна система злочинів. Лібералізація каральної політики. Акт про зраду 1696 р. Еволюція англійського права наприкінці XIX ст. Реформа 1857 р. Акт про продаж 1893 р.

Континентальна система права. Основні закономірності її становлення. Основні інститути цивільного права в країнах континентальної системи права.

Принцип формальної рівності осіб у приватноправовій сфері. Правоздатність і дієздатність. Недоторканість права приватної власності. Рівність сторін у договорі, його добровільність.

Джерела французького цивільного права. Роль закону. Закріплення принципів цивільного права в Декларації прав людини і громадянина 1789 р. Цивільний кодекс Наполеона 1804 р. Торговельний кодекс Франції 1807 р.

Австрійський цивільний кодекс 1811 р. Саксонське цивільне уложення 1863 р.

Виникнення і розвиток кримінального права. Джерела кримінального права в країнах континентальної системи права. Декрети Французької революції. Декларація прав людини і громадянина 1789 р. Кримінальний кодекс Франції 1791 р. Кримінальний кодекс Франції 1810 р., його структура. Французький кримінально-процесуальний кодекс 1808 р.

Кримінальний кодекс Пруссії 1851 р. Еволюція буржуазного права наприкінці XIX ст. Нові тенденції розвитку цивільного права в Німецькому цивільному уложенні 1896 р.

Фабрично-заводське законодавство і його розвиток у XVIII – XIX ст. Перші закони про працю в Англії. Відмова від примусового державного регулювання умов праці. Законодавство про працю в США. Закон Ле Шапельє 1791 р. у Франції. Законодавство 1884 р. про робітничі спілки. Регламентація дитячої і жіночої праці в Англії, Франції, США, Німеччині.

Тема 7. Держава і право країн Сходу Нового часу

Велика селянська війна 1850-1864 рр. в Китаї. Рух за введення Конституційного правління наприкінці XIX ст. «100 днів» реформ. Сінхайська революція 1911 р. та її наслідки. Революція 1911-1913 років та проголошення Китаю республікою. Сунь Ят-Сен – перший президент Китаю. Зміни в державному управлінні після перемоги Синьхайської революції.

Становище Японії в XVII-XVIII ст. Криза феодальних і розвиток капіталістичних відносин. Вплив Китаю на законодавство. Специфіка японської держави. Основні риси монархії. Особливості еволюції і суспільно-політичного ладу в Японії. Зміни в Японії в середині та в другій половині XIX ст. Громадянська війна і Реставрація Мейдзі (1868 р.). Реформи 70-80 рр. Боротьба за демократизацію політичного ладу. Утворення політичних партій. Конституція 1889 р. Створення судової системи. Збереження феодальних традицій.

Японська держава в період становлення монополістичного капіталу. Поєднання військово-феодальних та імперіалістичних рис Японської держави. Роль військових у політичному житті Японії. Японія на початку XX ст.

Торговельний кодекс Японії 1899 р. Кримінальний кодекс Японії 1880 р. Проведення дії збірника законів «Тайхоре». Норми цивільного та кримінального права. Реформи судової влади. Конституція Японії 1889 р. Норми японського права. Вплив китайського права і права великих держав Європи на Японію.

Особливості становища Китаю в новий час. Правління манчурської династії(1614-1911). Сталість китайських правових норм. Проникнення європейців до Китаю. Нове законодавство Китаю.

Тема 8. Держава і право країн Європи та Америки в Новітню епоху

Основні тенденції розвитку держави в ХХ ст. Боротьба двох провідних політичних ліній – демократичної та консервативно-реакційної.

Класифікація держав новітнього часу за типом держави, характером політичного режиму і формою правління. Головні етапи новітньої історії держави і права.

Становлення монополістичного капіталізму та його вплив на державну владу і правові системи.

Демократичні держави

Основні напрямки політико-правової ідеології ХХ ст. Еволюція вчень про демократію. Теорія керованої й урізаної демократії. Ідея держави всесвітнього благоденства, політичного плюралізму і плюралістичної державності. Розвиток державно-монополістичного капіталізму. Посилення економічної ролі держави. Транснаціональні монополії і міждержавна економічна інтеграція.

Англійська конституційна монархія. Соціально-економічний розвиток Великобританії в ХХ ст. Двопартійна політична система. Зміни в галузі державної влади. Корона. Закон про парламент 1949 р. Виборчі закони 1918 р., 1928 р., 1949 р., 1969 р. Лейбористські кабінети. Зростання бюрократичного апарату. Британська колоніальна імперія після першої світової війни. Вестмінстерський статут 1931 р.

Президентська республіка в США. Принципи федералізму і розподіл влади в державному управлінні. Державне регулювання ринкових відносин. “Новий курс” президента Рузвельта. Двопартійна система США. Структура федерального апарату. Зміни у виборчому праві. Закон про виборчі права 1965 р. Теорія конвергенції. Бюрократизація державного апарату. Еволюція політичного режиму в США після Другої світової війни.

Франція. Третя республіка після першої світової війни. Багатопартійна система і виборчі блоки. Боротьба демократичних сил проти фашизму. Народний фронт. Зміни в державному ладі і політичному режимі. Виборчі реформи.

Франція у Другій світовій війні. Уряд Віші. Рух опору й утворення Тимчасового уряду. Боротьба за нову Конституцію після звільнення Франції. Конституція 1946 р. Четверта республіка. Державний лад. Перегляд Конституції 1946 р.

Конституція 1958 р. Державний лад П'ятої республіки. Президент Франції.

Революція в листопаді 1918 р. в Німеччині. Веймарська республіка. Конституція 1919 р., її структура і зміст. Система органів влади й управління Веймарської республіки.

Повалення фашистського режиму в Італії. Боротьба за демократизацію суспільного і державного ладу у повоєнні роки. Ліквідація монархії. Конституція 1947 р. і її основні риси.

Поразка нацистської Німеччини у Другій світовій війні. Потсдамські угоди про Німеччину і проблема її реалізації. Окупаційний механізм союзників. Політика розколу Німеччини: Бізонія та Тризонія. Утворення ФРН. Основні риси Боннської конституції 1949 р. Утворення єдиної Німецької держави у жовтні 1990 р. Державний устрій Німеччини.

Виникнення після Першої світової війни національних держав у Чехословаччині, Угорщині, Югославії, Болгарії. Утворення незалежної Польської Республіки.

Конституційне самовизначення Болгарії. Мала Конституція Польщі 1919 р. Конституція Румунії 1923 р. Тимчасова Конституція Чехословаччини 1918 р.

Посилення виконавчої влади в провідних демократичних країнах. Падіння ролі парламенту та посилення ролі Кабінету в Англії. «Правління кабінету» і «правління прем'єр-міністра». Зміцнення президентської влади в США. Президентські виконавчі накази і прокламації. Президент і Рада міністрів П'ятої республіки у Франції.

Теорія і практика делегованого законодавства в Англії, Франції, США та інших державах.

Тоталітарні режими

Фашистські держави і військові диктатури. Виникнення фашистського руху в Італії. Похід фашистів на Рим у 1922 році. Фашистська концепція міцної «надкласової» влади. Механізм фашистської диктатури. Дуче і Велика фашистська рада. Одержавлення фашистської партії. Виняткові закони 1926-1927 рр. про захист держави. Ідея створення корпоративної держави та її впровадження. Хартія праці 1927 року. Каральні органи фашистської диктатури. Політична поліція і особлива служба політичних розслідувань.

Програмні документи націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини. Реакційна сутність нацистської політико-правової теорії. Підсумки виборів до рейхстагу в 1932 р. Прихід нацистів до влади. Ліквідація державно-правових установ Веймарської республіки. Механізм нацистської диктатури. Уніфікація політичного режиму. Каральні органи.

Кримінальне законодавство тоталітарних держав. Інститути небезпечного стану і заходи соціального захисту в італійському Кодексі поліції безпеки 1926 року. Німецький Закон про небезпечних звичних злочинців та про заходи безпеки і виправлення 1933 р. Боротьба з політичними противниками.

Утвердження в 30-х роках тоталітарних режимів у Болгарії, Угорщині, Румунії, Югославії. Активізація фашистських угруповань в Англії, Франції, США в 1934 р. Народний фронт у Франції.

Тоталітарні військові режими в Латинській Америці.

Більшовицька і «народно-демократична» державність. Жовтневе збройне повстання 1917 року в Петрограді. Злам старого і створення нового радянського державного ладу. Утворення незалежних радянських республік. Конституція РРФСР 1918 р.

Революційні події в Німеччині, Угорщині у 1918-1919 рр. Баварська Радянська республіка. Угорська Радянська республіка.

Утворення СРСР. Конституція СРСР 1924 р. Формування адміністративно-командної системи. Конституція СРСР 1936 р. Політичний режим сталінізму.

Розпад СРСР. Співдружність Незалежних Держав. Російська федерація на початку XXI ст.

Виникнення «народно-демократичних» держав у країнах Центральної і Південно-Східної Європи після Другої світової війни. Особливості соціально-

політичного розвитку Болгарії, Угорщини, Польщі, Румунії, Чехословаччини та Югославії. Утворення НДР.

Насильницьке впровадження більшовицької моделі соціалізму. Конституції та конституційні акти. Криза системи «реального соціалізму». Демократичні революції 1989-1991 рр.: демонтаж адміністративно-бюрократичної системи управління. Утворення незалежних Чеської та Словацької держав.

Тема 9. Держава і право країн Сходу в Новітню епоху

Історичні умови й особливості визвольних революцій в Азії.

Поворот Японії до військово-монархічного режиму наприкінці 20-х на початку 30-х років. Уведення в 1940 році «нової політичної структури» після спроб перевороту у 1932 та 1936 роках. «Нова економічна структура». Встановлення режиму військової диктатури.

Національно-визвольний рух в Індії. Колоніальна політика Англії в Індії: Конституції 1919 та 1935 рр. Політичні та правові ідеї гандизму. Закон про незалежність Індії 1947 р. Утворення Республіки Індії. Конституція Індії 1949 р. Проголошення незалежності Індонезії. Конституція 1945 р.

Національно-визвольні революції в країнах Арабського Сходу. Звільнення колишніх англійських та французьких колоній Тропічної Африки. Танзанія. Гвінея. Проголошення Народної Республіки Конго. Боротьба португальських та іспанських колоній за незалежність. Антифеодальна революція в Ефіопії.

Зростання національно-визвольного і демократичного руху в Латинській Америці.

Тема 10. Нові тенденції в розвитку правових систем

Основні зміни в праві демократичних держав. Розвиток ідеї правової держави. Видозміни деяких класичних правових принципів. Практика консолідованих законів в Англії. Роль президентських та урядових актів у правотворчості.

Нові тенденції в розвитку правових систем. Поява нових галузей законодавства і комплексних галузей права. Вплив міжнародних правових норм на внутрішнє право держав.

Сучасна філософія права. Соціологічний напрям в юриспруденції. Р. Паунд. Реалістична і психологічна теорії права. Неотомізм Ж. Лабена та В. Катрайна. Теорія відродженого природного права. Вчення про правовий дуалізм. Некантіанська теорія права Р. Штамллера.

Еволюція цивільного права. Джерела права. Кодифікація цивільного права та торгового права. Суб'єкти цивільного права. Правові форми організації капіталу. Антитрестовське законодавство. Правове регулювання економіки. Зміни в праві власності: державної, змішаної, приватної. Розвиток права зобов'язань. Відмова від «свободи договору» і обов'язкової сили договору.

Нововведення в сімейному праві. Правове становище заміжньої жінки.

Соціальне законодавство. Робочий час. Трудовий договір. Право на страйк. Соціальне страхування. Становище професійних спілок. Право на страйк. Закон

Вагнера 1935 р. і закон Тафта-Хартлі 1947 р. в США. Закон «Про відносини у промисловості» 1971 р. Зміни в праві на початку ХХІ ст

Зміни в кримінальному праві. Боротьба із загальнокримінальною злочинністю. Нові кримінально-правові концепції та школи. Удосконалення пенітенціарної системи. Соціологічні напрямки у кримінології. Боротьба зі звичною злочинністю. Поняття небезпечного чи передделіктного стану. Кримінальне законодавство про політичні злочини. Позасудова репресія.

Нові явища в кримінально-процесуальному праві. Законодавство ФРН 1947 р. про реформу кримінально-процесуального права. Практика сумарного судочинства в Англії та США.

Розвиток радянського права, перша кодифікація. Перебудова радянського державного механізму в роки другої світової війни. Десталінізація. Друга кодифікація. Конституція 1977 р.

Процес формування права у країнах «народної демократії». Насильницьке впровадження принципів досвіду радянського правового будівництва. Джерела права та його основні інститути.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових частин і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Вступ до історії держави і права зарубіжних країн. Держава і право Стародавнього Сходу	10	2	2			6						
Тема 2. Держава і право Античного світу	14	4	4			6						
Тема 3. Розвиток держави і права Західної Європи в період Середньовіччя	14	4	4			6						
Тема 4. Держава і право Московії в епоху Середньовіччя	10	2	2			6						
Тема 5. Держава і право середньовічного Сходу та Африки	14	4	4			6						
Тема 6. Держава і право Європи та Америки Нового часу	14	4	4			6						
Тема 7. Держава і право країн Сходу Нового часу	10	2	2			6						
Тема 8. Держава і право країн Європи та Америки в Новітню епоху	14	4	4			6						
Тема 9. Держава і право країн Сходу в Новітню епоху	10	2	2			6						
Тема 10. Нові тенденції в розвитку правових систем	10	2	2			6						
Всього за 1 семестр	120	30	30			60						

5. ЗМІСТОВІ ЧАСТИНИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ
1 курс 1 семестр

Лекційний модуль:

1. Вступ до історії держави і права зарубіжних країн. Держава і право Стародавнього Сходу (2 год.)
2. Держава і право Античного світу (4 год.)
3. Розвиток держави і права Західної Європи в період Середньовіччя (4 год.)
4. Держава і право Московії в епоху Середньовіччя (2 год.)
5. Держава і право середньовічного Сходу та Африки (4 год.)
6. Держава і право Європи та Америки Нового часу (4 год.)
7. Держава і право країн Сходу Нового часу (2 год.)
8. Держава і право країн Європи та Америки в Новітню епоху (4 год.)
9. Держава і право країн Сходу в Новітню епоху (2 год.)
10. Нові тенденції в розвитку правових систем (2 год.)

Семінарський модуль:

1. Вступ до історії держави і права зарубіжних країн. Держава і право Стародавнього Сходу (2 год.)
2. Держава і право Античного світу (4 год.)
3. Розвиток держави і права Західної Європи в період Середньовіччя (4 год.)
4. Держава і право Московії в епоху Середньовіччя (2 год.)
5. Держава і право середньовічного Сходу та Африки (4 год.)
6. Держава і право Європи та Америки Нового часу (4 год.)
7. Держава і право країн Сходу Нового часу (2 год.)
8. Держава і право країн Європи та Америки в Новітню епоху (4 год.)
9. Держава і право країн Сходу в Новітню епоху (2 год.)
10. Нові тенденції в розвитку правових систем (2 год.)

Модуль самостійної роботи:

1. Вступ до історії держави і права зарубіжних країн. Держава і право Стародавнього Сходу (6 год.)
2. Держава і право Античного світу (6 год.)
3. Розвиток держави і права Західної Європи в період Середньовіччя (6 год.)
4. Держава і право Московії в епоху Середньовіччя (6 год.)
5. Держава і право середньовічного Сходу та Африки (6 год.)
6. Держава і право Європи та Америки Нового часу (6 год.)
7. Держава і право країн Сходу Нового часу (6 год.)
8. Держава і право країн Європи та Америки в Новітню епоху (6 год.)
9. Держава і право країн Сходу в Новітню епоху (6 год.)
10. Нові тенденції в розвитку правових систем (6 год.)

Підсумкова тека: ескладання заліку

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення освітньої діяльності здобувачів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутніх фахівців з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу й спілкування (зокрема, студентоцентроване, самостійне та проблемно-орієнтоване навчання).

З метою формування компетентностей та програмних результатів навчання, що передбачені ОП 081 Право, впроваджуються інноваційні методи навчання, які забезпечують комплексне оновлення традиційного освітнього процесу.

У програмі передбачаються такі методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда, навідні питання тощо);
- практичний метод (семінарські заняття, вирішення історико-правових задач тощо);
- інтерактивні методи (колоквіуми, дискусії, розв'язання проблемних ситуацій тощо)
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, заповнення та/або самостійне складання таблиць за запропонованою темою, схем, аналітичних повідомлень тощо);
- технології дистанційного навчання – сукупність методів, форм і засобів взаємодії зі здобувачами в процесі самостійного, але контрольованого засвоєння ним певного масиву знань;
- самостійна робота.

Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

Навчальна лекція. В ході лекції використовуються прийоми усного викладення інформації, підтримання уваги протягом тривалого часу, активізації мислення здобувачів, прийоми забезпечення логічного запам'ятовування, переконання, аргументації, доказів, класифікації, систематизації і узагальнення.

Бесіда (дискусія). Бесіда (дискусія) організується з допомогою ретельно продуманої системи питань, що поступово підводять студентів до засвоєння системи фактів, нового поняття або закономірності. В ході застосування методу бесіди (дискусії) використовуються прийоми порушення питань (основних, додаткових, навідних і ін.), обговорення відповідей і думок студентів, корегування їх відповідей, прийоми формулювання висновків з бесіди (дискусії).

Практичні методи навчання. Під час використання практичних методів навчання застосовуються прийоми: постановка завдання, планування його виконання, оперативного стимулювання, вирішення історико-правових задач, регулювання і контролю, аналізу підсумків практичної роботи, виявлення причин недоліків, корегування навчання для повного досягнення мети. До практичних методів відносяться також практичні задачі.

Індуктивні і дедуктивні методи навчання. Індуктивні і дедуктивні методи навчання характеризують спроможність розкривати логіку руху змісту навчального матеріалу. Застосування індуктивних і дедуктивних методів означає вибір певної логіки розкриття змісту теми, яка вивчається: від окремого до загального і від загального до окремого.

Проблемно-пошукові методи навчання

Проблемно-пошукові методи застосовуються в ході проблемного навчання, а саме, що під проблемною ситуацією треба вважати невідповідність між тим, що вивчається і вже вивченим.

При використанні проблемно-пошукових методів навчання викладач використовує такі прийоми: створює проблемну ситуацію (ставить питання, пропонує задачу), організує колективне обговорення можливих підходів до рішення проблемної ситуації, стимулює висунування гіпотез, тощо.

Здобувачі вищої освіти роблять припущення про шляхи вирішення проблемної ситуації, узагальнюють раніше набуті знання, виявляють причини явищ, пояснюють їхнє походження, вибирають найбільш раціональний варіант вирішення проблемної ситуації. Викладач обов'язково керує цим процесом на всіх етапах, а також за допомогою запитань-підказок. Наприклад, бінарні методи: пояснювально-спонукальний і частково-пошуковий, спонукальний і пошуковий.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль здійснюється з дотриманням вимог систематичності та системності, єдності вимог і методики оцінювання, врахування індивідуальних здібностей і можливостей здобувачів, взаємозв'язку програмних результатів навчання, видів навчальної діяльності та критеріїв їх оцінювання, що відображається у тому, що процедура оцінювання повинна враховувати специфіку освітнього компоненту та майбутньої фахової діяльності, дотримання норм та правил академічної доброчесності, відкритості та прозорості, доступності і зрозумілості критеріїв, правил та процедури оцінювання рівня навчальних досягнень.

Використовуються такі методи контролю, які сприяють підвищенню мотивації здобувачів-майбутніх фахівців до освітньої діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному, письмовому, практичному методу контролю знань, використовуються елементи новітніх форм контролю.

Контроль навчальної роботи здобувачів вищої освіти денної форми навчання у міжсесійний період здійснюється у перебігу аудиторних занять, що проводяться відповідно до розкладу, а також шляхом перевірки результатів самостійно виконаних ними завдань (самостійної роботи).

Контроль навчальної роботи здобувачів:

1. Поточний контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час вивчення освітнього компоненту освітньої програми:

1.1. Поточний контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час проведення семінарських занять;

2. Підсумковий контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти після завершення вивчення освітнього компоненту освітньої програми.

Поточний контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час проведення семінарських занять - здійснюється під час проведення семінарських і практичних занять шляхом:

1) проведення усних форми контрольних заходів:

- *усне опитування* (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, колоквіуми тощо);

- *вирішення історико-правових задач.*

2) письмові форми контрольних заходів:

- *письмова робота за проблемним питанням;*

- *розробка або заповнення схем і таблиць;*

- *тестування.*

3) елементи новітніх форм контролю (*відповідь за опорним конспектом, опорною схемою або таблицею, виконання аналітичних, проблемних завдань тощо*).

Підсумковий контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти після завершення вивчення освітнього компоненту освітньої програми. За результатами вивчення освітнього компоненту (навчальної дисципліни) «Історія держави і права зарубіжних країн» передбачається у формі заліку на 1 курсі у 1 семестрі після завершення вивчення всіх тем. За необхідності студент може скласти залік з метою підвищення підсумкової оцінки у формі контрольної роботи.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Критерії оцінювання усної/письмової відповіді студента на семінарському (практичному) занятті

5 балів	Студент/-ка логічно і глибоко розкриває сутність питання та послідовність подій у контексті загальної тематики семінару, показав/-ла причинно-наслідкові зв'язки, виділив проблемні аспекти та концептуальні особливості, аргументував/-ла свої висновки і власну оцінку ґрунтовним аналізом фактологічного. При підготовці відповіді студентом/-кою всебічно опрацьовано основну та додаткову літературу навчального та наукового характеру. При викладі матеріалу чітко формулюються дефініції, правильно використовується термінологія.
4 бали	Студент/-ка логічно і відносно повно розкриває сутність питання та послідовність подій, має певні навички формування причинно-наслідкові зв'язки, надав/-ла загальну характеристику проблемних аспектів, аргументує свої висновки і власну оцінку аналізом фактологічного матеріалу. При підготовці відповіді опрацьовано більшість основної літератури навчального та наукового характеру.
3 бали	Студент/-ка розкриває сутність питання у загальних рисах та виклав/-ла послідовність подій, показав окремі причинно-наслідкові зв'язки, виклав/-ла загальновстановлені висновки. При підготовці відповіді студентом/-кою опрацьовано незначну частину основної літератури навчального характеру.
2 бали	Студент/-ка розкриває сутність питання у загальних рисах та виклав/-ла послідовність окремих подій, не розкрив/-ла причинно-наслідкові зв'язки і нездатен/-а самостійно зробити загальновстановлені висновки. При підготовці відповіді студентом/-кою опрацьовано незначну частину літератури навчального характеру.
1 бал	Студент/-ка демонструє окремі фактичні знання, відсутня здатність до встановлення причинно-наслідкових зв'язків, аналізу історичного матеріалу.

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів при виконанні творчих завдань

5 балів	Студент /-ка глибоко опрацював /-ла матеріал і створив власну розробку, де у повному обсязі охарактеризовано предмет дослідження, продемонстровано достатні знання з історіографії, джерелознавства, теорії та методики наукового дослідження.
---------	--

	Творче завдання якісно оформлено і має високий естетичний рівень. Містить незначні недоліки.
4 бали	Студент /-ка опрацював / -ла матеріал не у повному обсязі і створив/-ла власну розробку, де у достатньому обсязі охарактеризовано предмет дослідження, продемонструвавши достатні знання з історіографії, джерелознавства, теорії та методики наукового дослідження. Оформлення творчого завдання має окремі технічні й естетичні недоліки.
3 бали	Студент /-ка неповно опрацював / -ла матеріал і створив /-ла власну розробку, де поверхово охарактеризовано предмет дослідження, не продемонструвавши знання з окремих норм історіографії, джерелознавства, теорії й методики наукового дослідження. Оформлення творчого завдання має системні технічні й естетичні недоліки.
2 бали	Студент /-ка опрацював /-ла матеріал менше ніж на 40% й у власній розробці охарактеризовано предмет дослідження з суттєвими помилками, не продемонструвавши знання з історіографії, джерелознавства, теорії й методики наукового дослідження. Оформлення творчого завдання має системні технічні й естетичні недоліки.
1 бал	Студент /-ка опрацював /-ла матеріал менше ніж на 20% робота має слабо виражений самостійний характер. Оформлення творчого завдання має системні технічні й естетичні недоліки.

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів при проведенні тестового контролю

- Оцінка «5 балів» – здобувач дав не менше 90% правильних відповідей.
Оцінка «4 бали» – здобувач дав не менше 70-89% правильних відповідей.
Оцінка «3 бали» – здобувач дав не менше 46-69% правильних відповідей.
Оцінка «2 бали» – здобувач дав менше 31-45% правильних відповідей.
Оцінка «1 бал» – здобувач дав менше 15-30% правильних відповідей.
Оцінка «0 балів» – здобувач дав менше 15% правильних відповідей.

Критерії оцінювання усної/письмової відповіді студента на заліковому занятті

У випадку якщо здобувач не набрав 60 балів або бажає підвищити свою оцінку – здобувач може скласти залік. За складання заліку здобувач може отримати до 40 балів.

40 балів	Студент/-ка логічно і глибоко розкриває сутність питання та послідовність подій у контексті загальної тематики семінару, показав/-ла причинно-наслідкові зв'язки, виділив проблемні аспекти та концептуальні особливості, аргументував/-ла свої висновки і власну оцінку ґрунтовним аналізом
----------	--

	фактологічного. При підготовці відповіді студентом/-кою всебічно опрацьовано основну та додаткову літературу навчального та наукового характеру. При викладі матеріалу чітко формулюються дефініції, правильно використовується термінологія.
35 балів	Студент/-ка логічно і відносно повно розкриває сутність питання та послідовність подій, має певні навички формування причинно-наслідкові зв'язки, надав/-ла загальну характеристику проблемних аспектів, аргументує свої висновки і власну оцінку аналізом фактологічного матеріалу. При підготовці відповіді опрацьовано більшість основної літератури навчального та наукового характеру.
30 балів	Студент/-ка розкриває сутність питання у загальних рисах та виклав/-ла послідовність подій, показав окремі причинно-наслідкові зв'язки, виклав/-ла загальновстановлені висновки. При підготовці відповіді студентом/-кою опрацьовано незначну частину основної літератури навчального характеру.
25 балів	Студент/-ка розкриває сутність питання у загальних рисах та виклав/-ла послідовність окремих подій, не розкрив/-ла причинно-наслідкові зв'язки і нездатен/-а самостійно зробити загальновстановлені висновки. При підготовці відповіді студентом/-кою опрацьовано незначну частину літератури навчального характеру.
20 балів	Студент/-ка демонструє окремі фактичні знання, відсутня здатність до встановлення причинно-наслідкових зв'язків, аналізу історичного матеріалу.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ З ДИСЦИПЛІНИ (ФОРМА КОНТРОЛЮ – ЗАЛІК)

Поточне оцінювання і контроль змістових частин (бали)										Підсумкова оцінка (екзамен)
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T 10	Max 100
Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	Max 10	

Здобувач вищої освіти отримує підсумкову (залікову) оцінку з освітнього компоненту за результатами роботи в семестрі, якщо має загальний бал за поточний контроль не менше 60 балів. Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за результатами опанування освітнього компоненту складає 100 балів. Якщо підсумкова оцінка за результатами опанування освітнього компоненту становить 60 балів і вище, то за згодою здобувача вищої освіти вона може бути зарахована як підсумкова (залікова) оцінка з навчальної дисципліни.

Оцінка оголошується після закінчення вивчення дисципліни, про що робиться запис у заліково-екзаменаційну відомість (відомість обліку успішності)

та індивідуальний навчальний план (залікову книжку) здобувача з датою, передбаченою розкладом заліково-екзаменаційної сесії.

За наявності бажання підвищити підсумкову (залікову) оцінку або якщо здобувач не набрав мінімальну кількість балів для виставлення підсумкової оцінки за результатами навчальної роботи в семестрі, здобувач вищої освіти складає залік. За складання заліку здобувач може отримати до 40 балів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

100-бальна шкала	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна) література:

1. Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн: навчальний посібник. К.: Центр учб. л-ри, 2018. 730 с.
2. Вдовичин І. Я. Історія держави і права зарубіжних країн. Л.: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 591 с.
3. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. К.: Істина, 2012. 768 с.
4. Грубінко, А.В. Історія держави і права зарубіжних країн. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2014.
5. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Х.: Право, 2013. 520 с.
6. Макаруч В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: навч. Посібник. К.: Атіка; Х.: Право, 2015. 624 с.
7. Тищик Б.Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. – початок ХХІ ст.). Л.: Світ, 2016. 718 с
8. Тихоненков Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн. Х.: Право. 2017. 248 с.
9. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн. К.: Юрінком Інтер, 2018. 448 с.
10. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн: навч. Посібник. Львів: Магнолія-2006. 2017. 480 с.

Допоміжна література:

1. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 655 с.
2. Дудченко О. С. Історія держави і права України та зарубіжних країн: навч. - метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 246 с.
3. Джужа О.М., Третякова Т.А., Калиновський В.С. та ін. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. Посібник. К.: НАВС, 2012. 376 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. ВНЗ. За ред. Маймескулова Л. М. Х.: Право, 2011. 520 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія: навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти. Ред. В. Д. Гончаренко. К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2002. 716 с.
6. Калганова О. А. Історія держави і права зарубіжних країн (у визначеннях і схемах): навч. посіб. Ірпінь: Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2014. 102 с.
7. Козаченко А.І., Стрілець В.В., Історія держави і права зарубіжних країн: конспект лекцій для студентів заочної форми навчання. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2013. 148 с.
8. Кузьминець О. В. Історія держави та права зарубіжних країн (схеми, таблиці, коментарі, термінологічний словник): навч. посіб. К.: Гранмна, 2012. 240 с.
9. Макаруч В. С. Римське приватне право: навч. посібник. К.: Атіка; Харків: Право, 2015. 256 с.

10. Тищик Б. Й. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки (XVIII ст. – 1918 р.). Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 157 с.
11. Тищик Б. Й. Польща: історія державності і права (X – початок XXI ст.): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Л.: Світ, 2012. 512 с.
12. Тищик Б. Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу: навч. посіб. Л.: Світ, 2001. 382 с.
13. Тищик Б. Історія держави і права зарубіжних країн. Новітній час (1918 р. - початок XXI ст.). Львів: Світ, 2016. 720 с.
14. Тищик Б.Й. Історія держави і права Стародавніх Греції та Риму. Львів, 2001. 384 с.
15. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посібник для студ. юрид. вузів і фак.: У 2 т. За ред. В. Д. Гончаренко. К.: Ін Юре, 1998. Т. 1, 2. 1998. 503 с.
16. Чернявська Т. І. Історія держави та права зарубіжних країн: навч. посібник(практикум). К.: Кондор, 2015. 400 с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://history.org.ua/uk> – Інститут історії України НАН України
2. <http://pravoznaves.com.ua> – Електронна бібліотека юридична літератури
3. <http://pravo.biz.ua> – Електронна юридична бібліотека
4. <http://jurisprudence.com.ua> – Юридичний портал
5. <http://www.lawukraine.com> – Каталог українських правових ресурсів